

Kunnat ja ilmastonmuutos – perusasiat haltuun

USO5-verkostoprojekti 6.6.2019

Pauliina Jalonen
pauliina.jalonen@kuntaliitto.fi

 Kuntaliitto
Kommunförbundet

Oletko tullut ajatelleeksi, että...

...ilmastotyö, kiertotalous, cleantech, vähähiilisyys ja resurssiviisaus ovat kaikki sukua toisilleen. Ei ole väliä mikä kärki edellä kunnassasi edetään. Kaikki tämä työ tähtää ilmastopäästöjen vähentämiseen, luonnonvarojen säästämiseen ja kunnan elinvoiman lisäämiseen. Kunnassasi kasvaa sukupolvi, joka haluaa asua ja yrittää kunnassa, jossa ympäristövaikutuksilla on väliä.

Kunnat aktiivisina ilmastotoimijoina ja verkostoitujina (31.12.2018)

Alueelliset

- Energiatoimistot (7 aluetoimistoa)
- Kuumailmastotyö (10 kuntaa)

Kansalliset

- Climate Leadership Coalition (4 kuntaa)
- Energiatehokkuussopimukset 2017–2025 (76 kuntaa + 6 kuntayhtymää)
- FISU-verkosto (11 kaupunkia)
- HINKU-foorumi (44 kuntaa)
- Kaupunginjohtajien ilmastoverkosto (6 kaupunkia)
- Kuntaliiton Kuntien ilmastokampanja (57 kuntaa ja 2 kuntayhtymää, kampanja päättyi 2018)
- Motivan Ekohankintaverkosto (18 kuntaa)
- Smart & Clean (pks – isot kaupungit)

Kansainväliset

- Climate-KIC (1 kaupunki ja 1 maakunta)
- Energy Cities (2 kaupunkia)
- Covenant of Mayors -sitoumus (15 kuntaa ja 1 maakunta)
- EUROCITIES – Environment Forum (6 kaupunkia)
- ICLEI (13 kaupunkia)
- UBC (12 kaupunkia)

Elinvoimaa
resurssiisaudesta

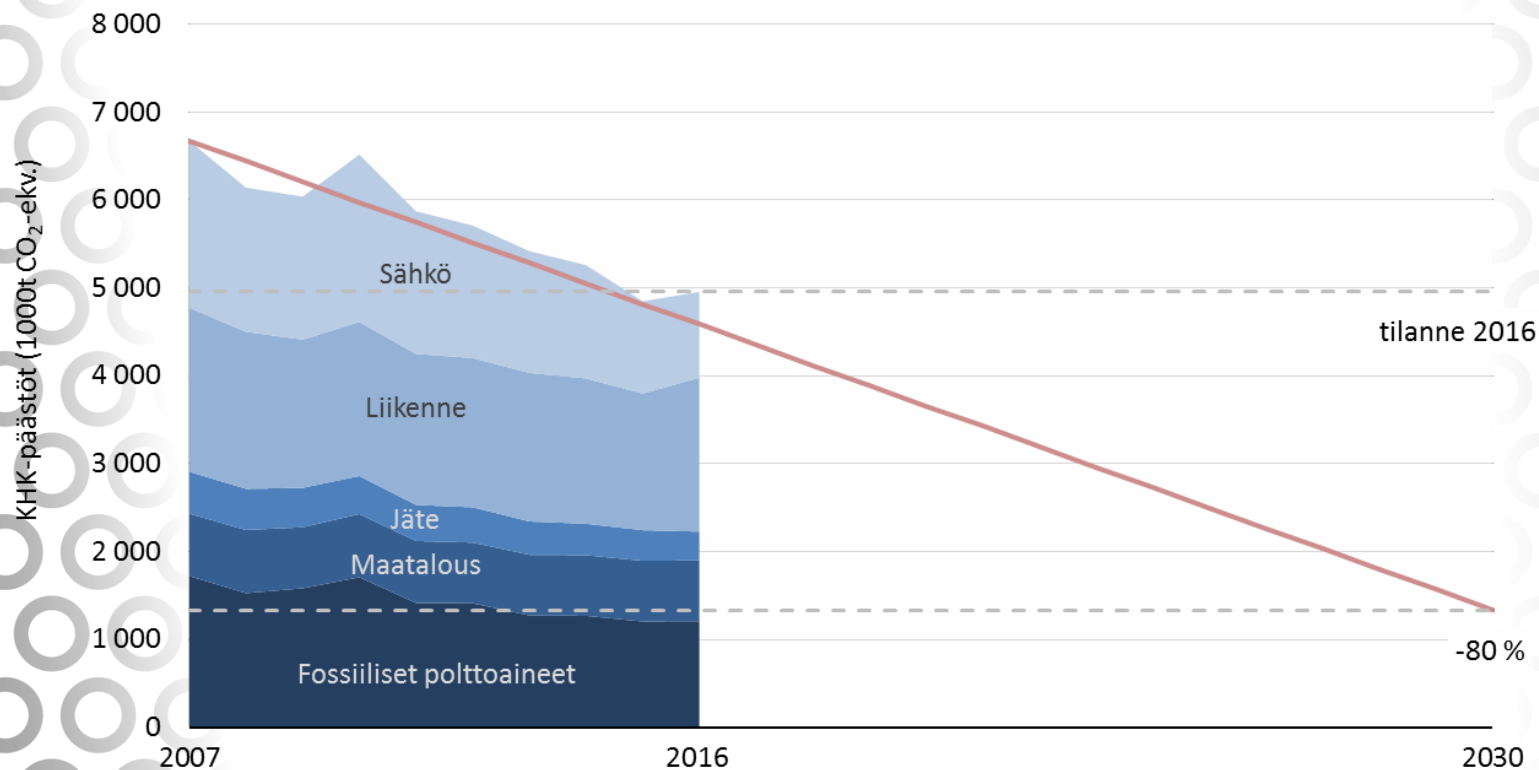
**"Lappeenranta on Suomen
ilmastopääkaupunki"**

**"Lahti Suomen johtava
ympäristökaupunki"**

**"lin kunta on Euroopan
mestari ilmastotyössä"**

**"Espoo Euroopan kestävin
kaupunki"**

Hinkukuntien päästökehitys 2007-2016

Esimerkkejä erilaisista kunnista ja ilmastotoeista

Joensuun Ilmastotori

Kaupungin koordinoimassa hankkeessa kannustetaan alueen yrityksiä, yhteisöjä ja asukkaita ympäristömyönteisiin arjen tekoihin

Helsingin Fiksu Kalasatama

Kuva: Laura Oja

Kaupungin, sen energiayhtiön ja teknologiayritysten yhteistyöllä syntynyt älykkäiden energiajärjestelmien mallialue

Pellon sähköautojen pikalatausasema

Kunnan ja energiayhtiön yhteistyöllä toteutettu pikalatausasema mahdollistaa sähköautoilijoiden sujuvan matkanteon pohjoisen tärkeimpien reittien varrella

Kiuruveden lähi- ja luomuruoka

Kuva: Heidi Huhtilainen

Lähi- ja luomuruoka on otettu osaksi kaupunkistrategiaa ja tavoitteena on lisätä niiden osuutta kunnan ruokapalveluissa

Kuopion SaVE-hanke

Kuva: Lentokuva Vallas Oy

Kaupunkisuunnittelu-projektin osana toteutetussa hankkeessa selvitettiin aurinko- ja geoenergian käyttömahdollisuuksia sekä älykkään rakennusautomaation hyödyntämistä Savilahden alueella

Pudasjärven hirsirakennukset

Kaupunkistrategiassa on linjattu, että julkiset rakennukset tulee rakentaa ensisijaisesti hirrestä

Tehostamisesta siirtymä vähähiiliseen yhteiskuntaan

Tehostaminen

Tehokkuuden lisääminen nykyisissä rakenteissa ja systeemeissä

- Rakennusten energiaremontit
- Sähköautot, taloudellinen ajotapa
- Kaatopaikkojen metaanikaasun hyödyntäminen

Kehittäminen

Uusien toimintatapojen kehittäminen, maltillinen systeemin muutos

- Uusiutuvan energiantuotannon (aurinko, maalämpö) integrointi rakennuksiin
- Nollaenergiatalot
- Jalankulku ja kävely
- Eloperäisten jätteiden biokaasun hyödyntäminen

Siirtyminen vähähiiliseen yhteiskuntaan

Systeeminen muutos, ennaltaehkäisevä toiminta

- Rakennetun tilankäytön optimointi yhteiskäytön ja muuntautuvuuden mahdollistamalla
- Asumis- ja työtilaratkaisut, jotka vähentävät tarvittavaa tilaa
- Liikkumistarpeen vähentäminen esim. sähköisin palveluin

Onko ilmastotyö vain kuluerä?

Taloudellista ilmastotyötä – lin kunnan esimerkit

- Kunta on saavuttanut ilmastotyöllä noin 600 000 euron vuosittaiset säästöt vuoden 2010 tasosta.
- Tuulivoiman verotuotot kunnalle ovat noin 1,2 miljoonaa vuodessa.
- Työllistää 80 henkilötyövuotta, ja sen verovaikutus on 400 000 euroa.
- Kunnan sähköautot säästävät kilometrikorvauksiin verrattuna 50 000 euroa vuodessa.

Miten alkuun?

- Mittakaava: Mistä päästöt syntyvät?
- Mihin voi vaikuttaa?
- Systemaattinen ohjelmointi vai ketterää kokeilua?
- Mistä löytyvät hyvät kumppanuudet? Yritykset, yhdistykset, oppilaitokset...
- Mitä tehdä kuntalaisten ja yrittäjien kanssa - mikä on luonteva tapa rakentaa vuorovaikutusta ja yhteistä tekemistä?

Kuntien ilmastotyön haasteet

Rahoitus

- Kunnilla on rajalliset rahalliset resurssit ilmastotyöhön
- Saatavilla oleva tuki on usein vain hankemuotoista rahoitusta

Henkilö-resurssit

- Kunnissa ei ole usein ohjattu riittävästi henkilöresursseja ilmastotyöhön, mikä vähentää tiedon kulkua ja toimeenpanon mahdollisuuksia

Tietopohja

- Vertailukelpoisia päästötietoja ja niiden tulkintaa ei ole saatavilla kaikille
- Ilmastotyön pitkän aikavälin hyötyjä tunnistetaan heikosti

Osaaminen

- Ilmastotyö on jalkautettava toimialoittain ja sen toteuttaminen vaatii syvällistä osaamista
- Rahoitusta ja tukea ei aina osata hakea

Poliittinen ohjaus

- Kuntien ilmastotyö toimii osittain tyhjiössä, kun valtiontason ilmastopolitiikka ei aseta tarvittavan selkeitä ylivaalikautisia tavoitteita

Parhaat käytännöt

- Hyvää ilmastotyötä tehdään jo useissa Suomen kunnissa, ja resursseja menee hukkaan kun samoja ratkaisuja kehitetään useassa paikassa

Sitoutuminen ja asenteet

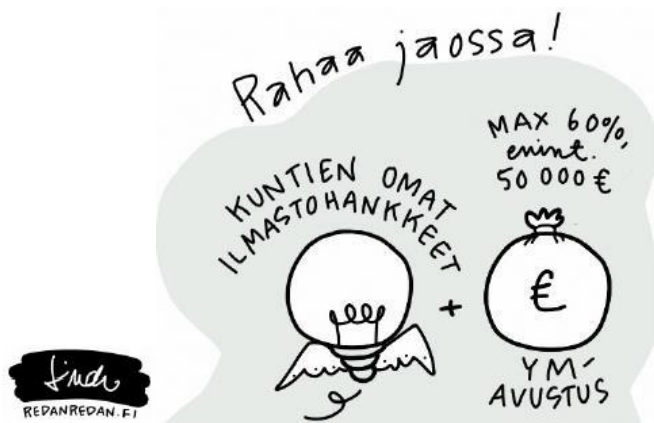
- Ilmastotoimenpiteiden tarvittava resursointi vaatii kuntapäättäjien ja -johdon sitoutumisen ja kunnianhimoiset tavoitteet

Kuntaliiton -alusta

- Verkostojen välissä ja yli toimivaa
 - Avoin kaikille
 - Erilaisten kuntien erilaisiin tukitarpeisiin vastaaminen
 - Ympäristösektorilta kuntien johtoon ja luottamushenkilöille
 - Mukana keskeisesti kunnan kehittäminen, maankäyttö ja liikenne kokonaisuutena
 - V. 2019:
 - » Hiilinelukoulutusta kuntien metsänomistajille
 - » Kuntajohtajien päivät elokuussa
- #ilmastokunnat

Kuntien ilmastoratkaisut - ohjelma (2018-2020)

- Kuntien, kuntayhtymien ja maakuntien ilmastohankkeiden tukeminen
- Päästökaupan ulkopuolisten päästövähennysten vauhdittaminen
- 1 milj. € /vuosi

Kuntien ilmastotyötä edistävät hankinnat syksyllä 2019

- Etsitään kansallisen tason toimia
- Esimerkiksi...
 - Hyvien käytäntöjen monistaminen ja levitys, indikaattorit, kustomoidut toimenpidelistaukset, viestintämateriaalit... → painopisteet täsmentyvät
- Jaossa noin 400 000 euroa
- Avoin kilpailutus syksyllä 2019

400 000 €

VUODEN KIERTOTALOUSHUNTA -KILPAILU

- ✓ Hakuaika: 2.5. – 14.6.2019
Ohjeet ja haku Kuntaliiton verkkosivuilla pian
- ✓ Voittajan julkistus: 11./12.9.2019
Kuntamarkkinoilla Helsingissä
- ✓ Voittajakunnalle mainetta ja kunniaa ja viestinnällistä sparrausta
- ✓ Lisätietoja:
Miira Riipinen, Kuntaliitto
Tuuli Myllymaa, SYKE

Kuntaliiton ilmastopoliittiset linjaukset - Valtio ilmastokumppaniksi kunnille!

- ✓ Pitkäjänteinen ja kuntia oikeudenmukaisesti kohteleva ilmastopoliittikka
- ✓ Kuntien ilmasto- ja kiertotalouстыön toimintaedellytysten vahvistaminen
- ✓ Valtion tuki ja kilpailun turvaaminen energiamurroksessa
- ✓ Kunnilla toimivalta, tarvittavat työkalut ja resurssit maankäytön suunnittelusta rakentamiseen ja ylläpitoon

- ✓ MAL -sopimukset vahvoiksi ilmastotyökaluiksi ja uusia avauksia valtion ja kuntien välisiin ilmastopimuksiin
- ✓ Valtion pysyvä rahoitus julkisten hankintojen ilmasto- ja ympäristöosaamisen tuelle
- ✓ Ilmastonmuutokseen sopeutumisen tehtävien, vastuiden ja rahoituksen selkiyttäminen lainsäädännöllä

Hallitusohjelma

Ilmasto: yleistä

- Paljon isoja kokonaisuuksia, joiden konkreettisista vaikutuksista on vielä vaikea sanoa.
- Kansallisen ilmastopolitiikan tiukkenevat tavoitteet → Mitä ovat lisätoimet, joilla päästövähennykset saadaan vastaamaan tavoitetta 2035 hiilineutraaliudesta? Ilmastolain ohjausvaikutuksen vahvistaminen?
- Päästövähennystoimet toteutetaan sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti
- Liikenteen ja energiaverotuksen uudistus (osa kestävän kehityksen verouudistusta)
- Kansallisia tiekarttoja ja ohjelmia, mm. strateginen kiertotalouden edistämishjelma
- Turpeen energiakäytön puolittaminen vuoteen 2030 mennessä, tarvittavat veromuutokset arvioidaan ja selvitetään keinot, millä turpeen käyttö ohjataan muihin tuotteisiin. Selvitetään keinot alueellisesti ja sosiaalisesti oikeudenmukaiseen muutokseen.

Hallitusohjelma

Ilmasto: toimenpiteitä

- Kuntien ilmastotyölle luvattu tukea, summat puuttuu (nyt 3 milj. € / 3 v.
- Liikenteen toimia mm..
 - Kävelyn ja pyöräilyn edistämishjelma. +41 milj. euroa 2020-2022.
 - Joukkoliikennetuki ja joukkoliikenteen ostot saavat ilmastoperusteisen tasokorotuksen, 20 milj. euroa/vuosi.
 - Joukkoliikenteen vähäpäästöisen kaluston käyttöönoton vauhditus
 - Biokaasun edistäminen
 - Latausinfrastruktuurin edistäminen
 - Tiemaksujen (ruuhkamaksut) käyttöönoton mahdollistava lainsäädäntö
 - Ratahankkeet
- MAL-sopimusmenettelyjen jatkaminen ja mahdollinen laajentaminen

Hallitusohjelma

Ilmasto: toimenpiteitä

- Energiamurros ja vähähiilinen energiantuotanto:
 - Kivihiilen energiakäyttö päättyy jo tehtyjen päätösten myötä viimeistään toukokuussa vuonna 2029. Tuetaan kivihiilestä viimeistään vuonna 2025 luopuvien energiayhtiöiden kivihiiltä korvaavia investointeja erillisellä kannustimella.
 - Valtion ja kuntien kiinteistöjen öljylämmityksestä luovutaan vuoteen 2024 mennessä
 - Tuulivoiman osuutta Suomen energiatuotannosta kasvatetaan. Maatuulivoiman määrän kasvun arvioidaan tapahtuvan markkinaehtoisesti. Merituulivoiman rakentamisen edellytyksiä parannetaan. Poistetaan tuulivoiman rakentamisen hallinnollisia, kaavoitukseen liittyviä ja muita esteitä.
 - Alennetaan merituulivoimaloiden kiinteistövero.

Hallitusohjelma

Ilmasto: toimenpiteitä

- Rakentaminen:
 - Taloyhtiöille suunnattu energia-avustusjärjestelmä – tukee kuntien omien ilmastotavoitteiden saavuttamista
 - Jatketaan ja korotetaan sähköautojen latausinfrastruktuurin rakentamistukea.
 - Laajamittaisten peruskorjaus- ja energiatehokkuushankkeiden edistäminen (korttelit, alueet tai kaupungit)
 - Rakennuslalle hiilineutraaliuteen tähtäävä toimialakohtainen suunnitelma. Jatketaan vähähiilisen rakentamisen tiekartan toimeenpanoa ja kehitetään rakennuksen elinkaaren aikaiseen hiilijalanjälkeen perustuvaa säädösohjausta. Tehostetaan materiaalien kierrätystä ja kiertotaloutta rakennuslalla.
 - Puurakentamista edistäminen.
 - Vähimmäismäärät sähköautojen latausinfrale laajamittaisten remonttien yhteydessä. Poistetaan sähköautojen latausinfra rakentamisen hallinnollisia esteitä erityisesti taloyhtiöissä.